

za povijest partije i Dr. T. Scholz izrazio je želju da se u narednom periodu u okviru mogućnosti ostvari što tješnja suradnja između naših laboratorija, što bi van svake sumnje bilo od obostrane koristi.

Želju za takvom suradnjom izrazila je još nekolicina restauratora i iz drugih zemalja.

Poslije podne u 14 sati velika većina učesnika sastanka krenula je autobusima u pravcu Beča, čime je ovaj vrlo uspješni sastanak završen.

Treba posebno napomenuti da je 2. Internacionalni sastanak restauratora bio vrlo dobro organiziran kako u Beču tako posebno i u Budimpešti. Ovakva vrsta sastanaka je vrlo korisna i interesantna jer pruža mogućnost upoznavanja relativno velikog broja restauratorskih laboratorija, a posebno međusobnog upoznavanja i izmjene iskustava u radu sa restauratorima iz raznih zemalja.

Učesnici sastanka dobili su već prvog dana umnožene rezimee svih predavanja, time da će se naknadno dostaviti cijeli tok sastanka.

T. Ribkin — Puškadija

SAVJETOVANJE (SASTANAK) JAVNIH TUŽILACA u Šibeniku 21. i 22. X 1971.

Dana 21. i 22. X 1971. održan je u Šibeniku sastanak javnih tužilaca jadranskog područja (SR Hrvatska, Slovenija, Crna Gora). Predmet rada ovoga sastanka bili su problemi zaštite spomenika kulture. Inicijator i organizator sastanka bilo je Okružno javno tužilaštvo u Šibeniku. Razumljivo je što je ovakva inicijativa potekla baš s jadranskog područja, jer je to područje najbogatije u našoj zemlji spomenicima kulture. Tu se nalaze na kopnu mnogi i raznovrsni pokretni i nepokretni spomenici, svjetovnog i sakralnog karaktera, te pod morem hidroarheološko blago velike vrijednosti. Opće je poznato da svo to blago u posljednje vrijeme u velikoj mjeri stradava i trpi velike štete. Brojni turisti, strani i domaći, pa i domaće stanovništvo, prisvaja na razne načine i u različitim prilikama pokretne spomeničke vrijednosti i njima trguje, što se razvilo u razgranati promet spomeničkim predmetima. Postoje već i specijalizirani pojedinci i grupe koji se bave krađom i prometom predmeta spomeničke vrijednosti, dok u drugim zemljama postoje specijalizirane trgovine ukradenim spomeničkim predmetima. Nepokretni spomenici, zaštićene ambijentalne cjeline i podzemna arheološka nalazišta stradavaju uslijed nedopuštenih i neadekvatnih preuređivanja, samovoljnih i nestručnih iskapanja, te građnji i adaptacija privatnih stambenih zgrada.

Ovakvi postupci prema zakonom zaštićenim predmetima spomeničke vrijednosti predstavljaju krivična djela ili prekršaje i kažnjavaju se po zakonskim propisima. Javna tužilaštva kao organi krivičnog gonjenja dužna su da prate i proučavaju društvene odnose i pojave u okviru ostvarivanja svojih funkcija, te da o svojim zapažanjima obavještavaju nadležne organe i organizacije i da im predlažu mjere radi sprečavanja krivičnih djela i otklanjanja nezakonitih postupaka i drugih društveno štetnih pojava.

U okviru ovakvih svojih dužnosti i ovlaštenja javna tužilaštva jadranskog područja počela su 1969. godine održavati zajedničke sastanke, a u svrhu međusobnog informiranja i vršenja analiza situacije, otkrivanja teškoća i propusta, te dogovora o poduzimanju ujednačenih zajedničkih akcija protiv počinitelja. Na neke od ovih sastanaka pozivani su i predstavnici drugih zainteresiranih službi.

Sastanak održan 21—22. X 1971. u Šibeniku bio je prvi širi sastanak na kojemu su sudjelovali i predstavnici službe zaštite spomenika kulture, lučkih kapetanija, carinarnica, službe javne sigurnosti, turističkih društava, inspekcijских organa i društava prijatelja starina.

Svi ovi su na sastanku, koji je imao radni karakter, iznosili svoja iskustva i zapažanja, teškoće, kritičke osvrte, prijedloge i sugestije.

U toku izlaganja i diskusije iznešeno je:

- da postoji realna opasnost da mnogi kulturno-povjesni spomenici budu opustošeni, a posljedica bi bila neprocjenjivi gubitak za našu kulturu i nauku,
- potreba da se svi zaduženi i zainteresirani organi, ustanove i organizacije što aktivnije uključe u akcije i nastojanja usmjerene na zaštitu spomeničkog naslijeđa,
- da zaštita spomenika kulture nije dužnost samo stručnih, »resorskih«, ustanova nego problem kojim se mora svaki baviti u okviru svoje nadležnosti i ovlaštenja, te poduzimati zajedničke akcije, pružajući si međusobno podršku i pomoć,
- da je potrebno provesti što potpuniju evidenciju predmeta spomeničke vrijednosti,
- da je potrebno pristupiti ozbiljnijim rješavanjima problema kadrovske i materijalne prirode u službama zaštite,
- potreba sustavnog praćenja negativnih i štetnih pojava u odnosu na spomenike kulture,
- da je broj podnešenih prijava protiv počinitelja malen prema broju poznatih počinitelja djela,
- u presuđenim slučajevima izricane su dosta niske zatvorske i blage novčane kazne, pretežno uvjetne,
- protiv blagih presuda najčešće nisu ulagane žalbe,
- da su spomenici kulture slabije krivično pravno zaštićeni, nego druge obične stvari,
- da zakonom treba drugačije i jasnije regulirati obaveze društveno političke zajednice u pogledu izvanrednih troškova oko održavanja, popravka i konzerviranja spomenika, te u pogledu nagrade poštenom nalazniku spomeničkog predmeta,
- da propise o zaštiti spomenika kulture treba dopuniti, jasno precizirati i otkloniti kolizije koje u propisima danas postoje,
- da bi bilo korisno izdati zbirku propisa kojima se regulira zaštita spomenika kulture, a koji se danas nalaze u različitim zakonima,
- da treba što više poduzimati mjere i radnje preventivnog karaktera i otkrivati što više počinitelja, što je za zaštitu efikasnije od samog propisivanja visokih kazni,
- da je potrebno kontrolirati da li se izdane dozvole (za kretanje i akcije na moru i dr.) koriste na način i u svrhu za koju su izdane, te da li se izdana rješenja izvršavaju,
- potrebno je korištenjem sredstava javnih informacija što više poraditi na podizanju opće svijesti o vrijednosti spomenika kulture, kako za nauku i kulturu, tako i za turizam, kao važnu granu privrede; posebno apelirati na štampu da se u ovom pogledu više angažira na adekvatan način,

- da su spomenici kulture izvršeni opasnostima i na drugim područjima SR Hrvatske, pa bi bilo korisno ovakve sastanke organizirati i u drugim regijama,
- da je potrebno u suradnju na zaštiti uključiti i predstavnike crkvenih ustanova i organizacija, te Jugoslavenske narodne armije.

Sve naprijed iznešeno prihvaćeno je na sastanku, pa su u tomu smislu donešeni i zaključci sastanka.

Na sastanku su učestvovali i arhivski radnici i to na poziv Javnog tužilaštva Hrvatske. Po jednog svojega predstavnika uputili su na sastanak Arhiv Hrvatske i Historijski arhivi u Rijeci, Splitu i Zadru. Na sastanku je održan referat »O zaštiti arhivske građe« izrađen u Arhivu Hrvatske.

Kako su učesnici savjetovanja bili predstavnici različitih službi u referatu je obrazložena vrijednost arhivske građe i u koje svrhe služi arhivska građa, te da je arhivska služba obavezna služba, utvrđena kao služba od posebnog značenja za zajednicu. Posebno je naglašeno da je i arhivska građa u smislu zakona spomenik kulture.

Dalje je u referatu u općim crtama iznešeno u kojoj mjeri je i iz kojih razloga u prošlom vremenu arhivska građa uništena i propala, te obaveza i potreba da se zbrine i sačuva ono što nije uništeno. Kod toga je naglašen općeniti neimar prema građi i neznanje o njenoj vrijednosti.

Izložena je odgovornost prema građi u građanskom i u društvenom vlasništvu, te glavne opasnosti za građu koje su mogle biti od interesa za savjetovanje: nepovoljan smještaj i nesigurnost građe u registraturnim i arhivskim spremištima, neregularna škartiranja i iznošenje građe izvan granica zemlje.

Posebno je izloženo bagatelno vođenje postupaka i blago izricanje kazni od sudaca za prekršaje u slučajevima podnošenja prijava protiv počinitelja protupropisnih postupaka prema registraturnoj i arhivskoj građi, te blago i neadekvatno postupanje Republičkog vijeća za prekršaje u žalbenom postupku.

Opširnije je rečeno o potrebi da se nastavi i što prije dovrši evidencija arhivske građe, što je prvi uvjet za njenu zaštitu.

Od strane arhivskih radnika predloženo je da u zaključke sastanka uđe slijedeće:

- zakonske i druge pravne propise koji reguliraju arhivsku službu upotpuniti i precizirati prema prijedlozima i obrazloženjima te službe,
- u zakonskim propisima pojedinih službi zaštite što točnije utvrditi područje djelatnosti odnosno objekt zaštite, čuvanja i obrade dotične službe,
- rigoroznije, odnosno primjerenije, primjenjivanje propisa protiv počinitelja prekršaja i krivičnih djela u prvostepenom i žalbenom postupku,
- ubrzati i što prije provesti evidenciju arhivske građe, što je prvi uvjet za provođenje zaštite, posebno građe u građanskom vlasništvu, i to pojačanjem stručnog kadra i osiguranjem najpotrebnijih novčanih sredstava,
- pojačanim korištenjem sredstava masovnog informiranja, te predavanjima i izložbama, upoznavati javnost s važnošću i vrijednošću arhivske građe kao spomeničkog blaga i izvora podataka za naučno istraživanje, te za zaštitu interesa zajednice i ostvarivanje prava građana,
- uspostavljanje suradnje među službama zaštite, te s društvima prijatelja starina i drugim organizacijama, u smislu međusobnog obavješćavanja o podacima i činjenicama u vezi s arhivskom građom, prvenstveno onom u društvenom vlasništvu, i drugim predmetima spomeničke vrijednosti, koji spadaju u djelokrug rada dotične službe,

— kod sklapanja konvencija o kulturnoj suradnji s drugim zemljama nastojati da dođe do utanačenja koja će zemlje obavezivati na međusobno vraćanje spomeničkih predmeta onoj zemlji u čiji nacionalni spomenički fondus spadaju, a iz koje su na nelegalan način iznešeni.

Izlaganja, prijedlozi i sugestije predstavnika arhivske službe su na sastanku prihvaćeni.

Sastanak je u svakom pogledu bio koristan i uspješan.

Na kraju valja konstatirati da je ovo bio prvi slučaj da je jedna služba potakla i pozvala arhivsku službu na razmatranje i rješavanje problema zaštite arhivske građe.

S. Bačić

UDŽBENICI, PRIRUČNICI I SKRIPTA ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE ARHIVSKIH RADNIKA

Pomanjkanje sustavnih udžbenika, priručnika i skripata za stručno usavršavanje arhivskih radnika na hrvatskom jeziku neprestano se osjećalo i prigodom polaganja stručnih ispita iz arhivske, muzejske i bibliotekarske struke, i prigodom održavanja stručnih tečajeva i općenito u stručnom radu, jer se radnici nisu mogli brzo i lako služiti stručnom literaturom. Ne možemo, istina, mimoći i zanjekati veliku pomoć stručnih časopisa (Arhivski vjesnik, Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu, Arhivist, Arhivski pregled, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, muzejski stručni časopisi i dr.) koji su donosili i donose dragocjene i dobre stručne priloge. No ipak time još ne dobivamo svu onu stručnu pomoć koju u radu mogu pružiti samo potpuni stručni priručnici.

Stoga je Arhiv Hrvatske neposredno iza održanog arhivističkog tečaja god. 1968. (od 5. IX do 5. XII) pokrenuo izdavanje serije udžbenika, priručnika i skripata za stručno usavršavanje — prije svega — arhivskih radnika te se za pisanje istih dogovorio sa stručnim predavačima na spomenutom arhivističkom tečaju.

Bilo je tada planirano da se izdaju priručnici iz *arhivistike* (2—5 priručnika), iz *povijesti institucija državne i crkvene vlasti* (2), zatim iz *paleografije* (3) te *ostalih pomoćnih povijesnih znanosti* (2—3 priručnika).

Ovaj je plan do sada većim dijelom ostvaren.

Već se knjiga dra J. Buturca i prof. S. Bačića: *Iz historije pisanog dokumenta* (Zagreb 1966.) može uzeti kao dio ovog niza stručnih priručnika, premda materiju ove knjige kasnije izdani priručnici opširnije obrađuju. Isto treba reći i o *Repetitoriju diplomatike, heraldike, sfragistike, kronologije i genealogije* dra J. Buturca koji je izdan ciklostilom pri kraju tečaja god. 1968. (50 str.).

Ostvarenje planiranog niza sustavnih stručnih priručnika započelo je konačno izdavanjem priručnika dra Ivana Beuca: *Povijest institucija državne vlasti u Hrvatskoj* (1527—1945.) u opsegu od 526 str., offset tiskom kućne tiskare Prosvjetnog sabora Hrvatske u Zagrebu god. 1969.

Iza toga izdano je: *Povijest vjerskih organizacija u Hrvatskoj od X—XX stoljeća* dra Josipa Buturca (91 str.) i *Razvitak moderne registrature u Hrvatskoj* prof. Stjepana Bačića (65 str.). Ove je godine još izdana ciklostilom *Arhivistika, predavanja dra Ivana Beuca na arhivističkom tečaju u Zagrebu 1968. godine* (str. VIII—170), dok je prof. Krešimir Nemeth tiskao svoj rad *Arhivska pomagala* u Arhivskom Vjesniku svez. XI—XII, str. 325—354.

Budući da su neki udžbenici od šireg značaja i interesa (npr. za studente pomoćnih povijesnih znanosti na fakultetima i dr.), Arhiv Hrvatske je ponudio izdavanje takvih udžbenika »Školskoj knjizi« koja je s razumijevanjem